

DE LIGGING EN VERSPREIDING VAN DE PREHISTORISCHE GRAFMONUMENTEN IN TWENTE

door

C. C. W. J. HIJSZELER

Het onderzoek betreffende de ligging en verspreiding van de prehistorische grafmonumenten in Twente heeft uitgewezen, dat de plaatsen, waar de vóór-historische mensen hetzij tijdelijk, hetzij langdurig hebben gewoond en hun grafmonumenten hebben opgericht, in causaal verband staan met het karakter van het landschap en de geaardheid van de bodem, d.w.z. dat de eerste afhankelijk zijn van de laatstgenoemde.

Twente en zijn naaste omgeving maakt deel uit van het glaciële landschap, dat zich ten noorden van de grote rivieren uitstrekt tot aan de jonge poldergronden in het westen en het noorden des lands. Dit landschap vertoont ten noorden van de parallel van Coevorden het morfologische beeld van een grondmorene- (keileem-) landschap, ten zuiden van het brede, oost-west lopende oerstroomdal van de Vecht dat van een stuwwallenlandschap.

Wanneer we Twente en zijn naaste omgeving eens van de hoogte uit zouden bekijken, zouden we een grote vlakte zien met afnemend verval naar het noordwesten, die tot voor betrekkelijk weinig jaren in het westen en het noorden geheel, in het oosten voor een groot gedeelte en in het zuiden slechts gedeeltelijk bedekt was met door heide begroeide veencomplexen, die dit gebied toch wel op enkele „invalspoorten” na geheel van de buitenwereld hebben afgesloten. Bovendien zouden we zien, dat uit deze vlakte heuvels en hoogten oprijzen, die niet kris kras door elkaar zijn gelegen, maar zowel door de richting van hun lengteassen als door de wijze, waarop zij gegroepeerd liggen, een viertal noord-zuid gerichte heuvelrijen vormen, die algemeen bekend staan onder de naam van stuwwallen. Tenslotte zouden we opmerken, dat dit gebied doorsneden wordt door de oost-west stromende rivier de Vecht, de thans eveneens oost-west lopende Buurserbeek, een tweetal zuid-noord stromende rivieren, de Regge en de Dinkel, en vervolgens door een groot aantal beken en beekjes, die voor verreweg het grootste deel hun oorsprong hebben op de westelijke helling van de meest oostelijk gelegen stuwwal (stuwwal IV, zie onder) en hun water van het noordoosten naar het zuidwesten, van het oosten naar het westen en van het zuidoosten naar het noordwesten in de richting van de Regge afvoeren. Hun beddingen hebben zodoende een spinne-webvormig verloop. Het water van de oostzijde van stuwwal IV wordt afgevoerd naar de Dinkel, terwijl van de meest westelijke stuwwal (stuwwal I, zie onder) praktisch geen enkele beek komt.

In Twente en het daarbij aansluitende gebied kunnen we, zoals boven reeds is medegedeeld, een viertal noord-zuid lopende heuvelrijen onderscheiden, die vanuit het laagterras omhoogrijzen. Met het oog op de op deze wallen gelegen prehistorische grafmonumenten zullen we ze in het kort beschrijven en hebben we ze daarom gemakshalve van west naar oost I, II, III en IV genoemd.

Stuwwal I

Van de IJssel loopt een langzaam stijgende vlakte oostwaarts, afgesloten door de grote, maar sterk verbrokkelde Sallandse heuvelrug, van het noorden naar het zuiden bestaande uit de Besthmerberg, de Archemer-, de Lemeler-, de Hellendoornse-, de Haarler-, de Holter- en de Markelerberg. Op vele plaatsen heeft deze wal het karakter van een sterk doorgroefde hoogvlakte en hij is, vooral wat het noordelijk deel betreft, behalve met dennebossen ook met uitgestrekte complexen heide begroeid. Ten noorden van de spoorweginsnijding bij Nijverdal is deze wal wat lager en smaller dan het zuidelijk gedeelte. Bij Markelo daalt deze rug in zuidelijke richting, maar is over de Stokkumer es, het Mazerveld en de essen van Gelselaar en Geesteren nog te vervolgen als grondmorenebulten. Het zuidelijk deel van deze stuwwal is volgens de geologische kaart omgeven geweest door vennen en moerassen: het Holter-, het Loker-, het Markeler-, het Stokkumer-, het Gelselaarse-, het Diepenheimse- en het Elzenerbroek, dat zich verder noordwaarts uitstrekte tussen de stuwheuvel van Enter en het heuvelland van Rijssen. Deze rug is op een tweetal plaatsen onderbroken:

- 1e Ten westen van Raan, tussen de Hellendoornse- en de Lemelerberg bevindt zich een laagte, die plm. 4 km breed en moerassig is en waardoor het Overijsselse kanaal is gegraven.
- 2e Tussen de Besthmer- resp. de Archemer- en de Lemelerberg bevindt zich eveneens een laagte ter breedte van ongeveer 1 km, waardoor de Regge stroomt (zie onder).

Ten westen van de Hellendoornse berg verheft zich geheel afgezonderd de Luttenberg, terwijl aan de oostkant van de eerstgenoemde berg tussen Raan en Schuilenberg eveneens een hoogte is gelegen.

Deze aan de oostzijde van de IJsellaaft lopende grootse Sallandse stuwwal evenals de aan de westzijde daarvan gelegen nog bredere en hogere Veluwe stuwwal (Hattem-Arnhem) worden wel toegeschreven aan de in vergelijking met andere dalen grotere diepte van de preglaciale IJsselgeul.

De zo even in het kort beschreven stuwwal is opgebouwd uit grove, grindhoudende zanden uit het Plistoceen. Het zuidelijk gedeelte van deze rug, de omgeving van Markelo, Stokkum, Herike en Elzen (zie voor de beide laatstgenoemde plaatsen stuwwal II) is voor het grootste deel bedekt met grondmorene, bestaande uit keileem, terwijl het noordelijk deel, de Holter- en de Hellendoornse berg enz. slechts aan de randen van het kerngedeelte een bestrooiing met noordelijke erratica vertoont. Dientengevolge heeft de rug aldaar een sterk poreuze bodem, die het water gemakkelijk doorlaat, zodat zich daar ter plaatse geen beken hebben kunnen ontwikkelen. Wel komen plaatselijke en onsamenhangende leemlagen voor, die plaatselijk een weerstand kunnen vormen tegen het wegzinken van het water, waardoor bronnen voorkomen (o.a. op de Sprengenberg bij Haarle), maar hieruit zijn nooit beken ontstaan. Landschappelijk is het al of niet aanwezig zijn van de keileem en wat daarmee samenhangt ook duidelijk te zien. Globaal genomen vindt men ten noorden van de gemeentegrens Rijssen-Markelo, die ten zuiden van de es van Rijssen in rechte lijn in zuidwestelijke richting verloopt tot aan de Hoge Borkelt en daarna naar het zuiden ombuigt en ongeveer via de

Steenkistgraf met lijksilhouet te Mander.

Poppe zich verder voortzet, een dorre, steriele vlakte, waar met uitzondering van de zo even genoemde es van Rijssen en verder van de Holter en de Loker Enk bouwlanden enz. nagenoeg niet voorkomen. Alleen op de oostrand van deze stuwwal bij Hellendoorn en Nijverdal komen op de aldaar zich bevindende fluvioglaciale mantel wel weer bouwlanden voor: de Hellendoornse es enz. Ten zuiden van de bovengenoemde gemeentegrens liggen evenwel verschillende essen, bouwakkers en weilanden.

Het is dientengevolge dan ook niet te verwonderen, dat de prehistorische mens juist het vruchtbare zuidelijke gedeelte van deze stuwwal heeft opgezocht en dat daarom juist ook in dit gebied de voorhistorische grafmonumenten waren en zijn gelegen, terwijl het overige deel van deze stuwwal in dat opzicht nagenoeg steriel is. Deze gronden hebben in oude tijden praktisch geen bewoners aangetrokken.

Stuwwal II en III

Stuwwal II en III zijn gelegen rondom de kom van Friezenveen/Boven-Regge. Aan de westzijde van deze kom ligt de kleine stuwwal van Den Ham-Wierden (II), die in het middelste deel een hoogte bereikt van 20 m + N.A.P. en zich naar het zuiden voortzet in de stuwheuvel van Enter en de heuvels ten zuiden van Rijssen (de Friezen- en de Apenberg) met de Herikerberg. De verheffing bij Den Ham is van het zuidelijk deel gescheiden door een uitloper van het Almelose veen, waardoor het Overijsselse kanaal is gegraven. Aan de westzijde van deze stuwwal liggen de afzonderlijke hoogten De Piksen en Scharlenbelt.

Tussen de stuwheuvel van Enter en de stuwwal van Wierden buigt de Regge in de Regge-poort naar het westen om vervolgens tussen stuwwal I en II naar het noorden te stromen. Door de poort tussen de Lemeler- en de Besthmerberg bereikt de Regge tenslotte het Vechtdal. Van de westelijke stuwwal ontvangt de Regge slechts enkele kleine beken, van de oostelijke daarentegen is de toevoer van water, zoals we boven reeds hebben meegedeeld, zeer groot.

Deze stuwwal is voor een groot deel weer bedekt met keileem. Rondom deze grondmorenekernen liggen de fluvioglaciale mantels. Ook op deze rug, vooral tussen Wierden en de buurtschap Het Hexel, hebben verschillende grafmonumenten gelegen, terwijl enkele nog aanwezig zijn, die alle echter doorgraven zijn.

Stuwwal III

Bestaan de stuwwallen I, II en IV (zie voor de laatste onder) uit werkelijke heuvels, de oostelijk van de ondiepe kom van Friezenveen/Boven-Regge geïsoleerd liggende stuwheuvels van Geesteren, Tubbergen, Albergen, Rossum, Borne, Delden, Usselo en Buurse enz., die tesamen de derde stuwwal vormen, zijn, vooral wat het meer zuidelijke gedeelte betreft, vaak zó laag, dat ze zich nauwelijks boven de oppervlakten van de fluvioglaciale mantels en van het laagterras verheffen (eilandheuvels). Ze worden wel beschouwd als de westelijke voorposten van de oostelijke stuwwal (IV) en worden als het ware „doorbroken” door de vele beken en beekjes, die van genoemde stuwwal IV komen. Ook deze wal is weer bedekt met keileem. Hij verschilt echter van de westelijk daarvan gelegen stuwwallen, doordat onder het keileem en het gestuwd preglaciaal gekneed jong Tertiair wordt aangetroffen.

Op deze stuwwal worden weer, hoewel in mindere mate dan op het zuidelijk deel van stuwwal I en verder op de stuwwallen II en IV, voorhistorische grafmonumenten aangetroffen.

Stuwwal IV

De westrand van de Dinkel-vallei wordt gevormd door de brede, geaccidenteerde heuvelrug, die van zuid naar noord door Oost-Twente loopt. Hij wordt tussen Ootmarsum en Denekamp onderbroken door een oost-west lopende en ongeveer 6 km brede laagte met de uitgestrekte wildernissen van het Volter-, Tilligter- en Agelerbroek, genoemd naar de boerschappen, waarvan zij deel uitmaken. In deze laagte, waardoor het kanaal Almelo-Nordhorn is gegraven, ligt de bekende Hunenburg, eigendom van de Vereniging Oudheidkamer „Twente”. Hierna zet de heuvelrug zich voort tot ver in het Nedergraafschap Bentheim, tot waar de Vecht, die bij Neuenhaus de Dinkel heeft opgenomen, westwaarts ombuigt en over de Overijsselse grens komt. Deze stuwwal begint bij Alstätte (D.) en loopt verder noordwaarts via de Lonnekerberg bij Enschede, de Tankenberg bij De Lutte, de Haken- en de Austiberg en het Beuninger heuvelland. Met de hoge Hoender- of Hunderkamp ten zuidwesten van Denekamp wordt dit heuvelland plotseling afgebroken. Hij vormt het eindpunt van de zuidelijke helft van deze oostelijke stuwwal. Het meer naar het westen gelegen noordelijk deel van deze stuwwal begint weer ten zuidwesten van Ootmarsum met de Haarlse en Reutumse es en voorts met de brede Ageler es, die langzaam opstijgt tot de hoogte, waarover de straatweg Ootmarsum-Almelo loopt, met de Kuiper- en de Heezeberg als hoogste verheffingen. Daarna volgen de es van Oud-Ootmarsum, de Schabosch Es en de essen van Mander, Vasse, Hezinge en Nutter. Het centrale gedeelte van dit heuvelland wordt gevormd door het hoge, noord-zuid lopende heide-bosplateau van Hezinge en Nutter, volgens de hoogtelijnenkaart gemiddeld 70 m boven N.A.P. gelegen, doch waarvan enkele verheffingen dicht de 80 m naderen. Dit plateau scheidt twee stroomgebieden, die van de Dinkel en de Regge. Wanneer we de geologische kaart bekijken, dan zien we, dat vanuit dit gebied naar het oosten, zuiden en westen verschillende beekdalen lopen.

Het noordelijk deel van deze stuwwal heeft nog een drietal uitlopers of ruggen binnen de Nederlandse grens:

- 1e Een W.N.W.-O.Z.O. gerichte en hoofdzakelijk in Duitsland gelegen rug, die als een korte wig, gelegen tussen de Radewijker- en de Bruchterbeek, zich dringt in het noordoostelijk deel van het Almelse veen in de richting van het Vechtdal (Hardenberg). Op het uiteinde daarvan, juist binnen de Nederlandse grens, ligt Vennebrugge.
- 2e De Z.W.-N.O. lopende rug Balderhaar (D.)-Kloosterhaar-Sibculo, die het Almelse veen over ruim twee derde van zijn breedte in tweeën snijdt.
- 3e De noord-zuid lopende rug Balderhaar (D.)-Striepe (D.)-Langeveen, gelegen tussen het Almelse veen ener- en het Getelo veen (D.) en het Manderveen anderzijds.

Deze oostelijke stuwwal bestaat uit opgestuwde tertiaire, lemige, fijne zanden en klei, die slecht water doorlaten. Hij heeft bovendien over een groot gedeelte

Schedel uit de vroege bronstijd, aangetroffen in een grafheuvel te Mander.

van zijn oppervlakte een keileemdek, dat dezelfde eigenschap bezit. Wel komt hier en daar aan de oppervlakte grindhoudend zand voor, of vormt een zandmantel de bovenste bedekking, maar over het algemeen is de bodem meer afstotend dan doorlatend, zodat een groot gedeelte van het regenwater genoodzaakt wordt langs de hellingen af te vloeien. Een ander deel blijft wel staan, waardoor zich vennen hebben gevormd. We denken hierbij o.a. aan het aan natuurschoon zo rijk gebied van de Bergvennen, noordoostelijk van Tilligte gelegen. In het noordelijk deel van deze stuwwal komt een groot aantal bronnen voor, vooral in de omgeving van Hezinge en Nutter, die het voedingswater leveren voor de beken. We hebben boven reeds opgemerkt, dat het verloop van de beken in Twente de vorm heeft van een spinneweb. Welnu, praktisch al deze beken komen van deze oostelijke stuwwal.

In tegenstelling met het noordelijk deel van de westelijke stuwwal (I) zijn de gronden op de oostelijke stuwwal als gevolg van de aanwezigheid van keileem zeer vruchtbaar. Talrijke essen liggen over deze heuvelrug verspreid. Tot op de hoogste verheffingen komen bouw- en zelfs weilanden voor, in het noordelijk deel afgewisseld met veel bossen van grove den en complexen heide. De vruchtbare bodem en de overvloed van water hebben de prehistorische mens aangelokt. Vooral in het noordelijk deel van deze stuwwal liggen talrijke voorhistorische grafmonumenten, hoewel hun aantal vroeger nog groter is geweest. In het zuidelijk deel daarentegen liggen thans naar verhouding veel minder. De oorzaak hiervan is een gevolg van het feit, dat dit gedeelte nagenoeg geheel cultuurlandschap is geworden met talrijke akkers en dichte loofbossen.

In het overgrootste deel van Twente vinden we tussen de stuwwallen het laagterras, waarin talloze beken in de loop der eeuwen hun beddingen telkens hebben verlegd, beddingen, waarlangs brede gordels van beekafzettingen zijn gelegen.

Wat de veencomplexen betreft, kunnen we behalve een zeer klein veengebied in het zuiden twee grote veengordels onderscheiden, nl. een westelijk-noordelijk-noordoostelijke en een noordoostelijk-oostelijke.

1e De westelijk-noordelijk-noordoostelijke gordel.

Door deze gordel werd de grens tussen Twente en Salland beheerst. Hij begon met een smalle strook ten zuiden van Coevorden, links van het Vechtdal, en verbreedde zich zuidwaarts tot het grote en uitgestrekte Almelose veen (kom van Friezenveen), gelegen tussen stuwwal II en III (zie boven). De afsluiting naar het noorden werd behalve door het moerassige dal van de Vecht nog versterkt door de Echtener venen (Hollandse Veld), gelegen tussen Hoogeveen en Coevorden. Naar het westen toe werd deze afsluiting nog geaccentueerd door een naar verhouding veel kleiner veencomplex, dat gelegen was tussen de stuwwal van Wierden en de stuwheuvels De Piksen en Scharlenbelt (stuwwal II, zie boven). Aan de overzijde van de Regge, bij de oude havezathe Eversberg, zette het veencomplex zich weer voort, enerzijds in de smalle laagte tussen het heuvelland van Rijssen (met de Friezenberg en de Apenberg) en de Holterberg, en anderzijds in de veenstrook, die tussen de stuwheuvel van Enter en de genoemde heuvels van Rijssen begon en de gehele zuidelijke

punt van stuwwal I (zie boven) omsloot. Deze gehele westelijke afsluiting werd weer versterkt door het moerassige dal van de Regge.

2e De noordoostelijk-oostelijke gordel.

Op de rechteroever van de Vecht, op het punt, waar deze rivier vanuit het zuiden komend plotseling met een grote bocht naar het westen gaat stromen, begon het uitgestrekte en brede veencomplex, dat zich noordwaarts enerzijds voortzette in het dal van de Hunze (Gr.) en anderzijds zich voortzet in het dal van de Eems (Bourtangerveen), de natuurlijke grens vormend tussen Drente-Groningen en Hannover. Naar het zuiden zette dit veen zich voort in een smalle strook, gelegen tussen het Vecht- en het Eemsdal (D.). Bij het stift Wietmarschen wat smaller wordende nam het zuidwaarts in breedte en onbegeenbaarheid weer toe (Wilde Kolken, Engdener Wüste) om vervolgens bij Ohne, zuidoostelijk van Bentheim gelegen, uit te lopen. Door deze veenstrook loopt de staatkundige noord- en oostgrens van Bentheim en Hannover. Het is dus een natuurlijke grens geweest, die Bentheim en daarmee het aan Twente grenzende Neder-Bentheim, dat landschappelijk zoveel op Twente lijkt, in hoge mate afsloot van het Eemsdal en de oostelijk daarvan gelegen gebieden.

In het noordwesten naderde dit veencomplex bij Coevorden zeer dicht de reeds genoemde Echteren venen, tesamen als een tang Oost-Overijsel, in casu Twente, volkomen afsluitend.

Ten westen van de Wilde Kolken lag het kleine veengebied van Nordhorn (klooster Frenswegen), terwijl ten zuidoosten van Enschede het Aamsveen ligt, dat, wat het Nederlandse gedeelte betreft, thans vrijwel geheel is ontgonnen.

Tenslotte lag in het zuiden op de grens van Twente en Gelderland en Duitsland het Buurser- en het Haaksbergerveen, aan de noordzijde begrensd door de Buurserbeek.

Het pollenanalytisch onderzoek van de onderste veenlagen in verschillende venen, zoals het Almelse veen, het Hurener Veld, het Usselerveen, het Haaksberger- en het Aamsveen, heeft uitgewezen, dat de afsluiting van het Twentse gebied in het Holoceen (Atlanticum) is begonnen.

Wat nu de ligging en de verspreiding van de voorhistorische grafmonumenten betreft, willen we ons speciaal bezighouden met de urnengrafvelden, die in de IJzertijd (600 vóór Chr.—Chr.) thuishoren, waarbij bovendien de grafheuvels uit de bronstijd (1500—600 vóór Chr.) en uit de daaraan voorafgaande steentijd (2000—1500 vóór Chr.) ter sprake zullen komen.

1. *De ligging van de urnengrafvelden ten opzichte van de geaardheid van de bodem.*

Van de 42 gevonden urnengrafvelden liggen en lagen er 5 op gestuwd preglaciaal, 9 op de grondmorene, 4 op een fluvioglaciale zandrug, 13 op een fluvio-glaciale mantel, 10 in het laagterras en 1 op een beekdalvulling.

Wanneer we de ligging van deze urnengrafvelden op de vier besproken stuw-wallen eens met elkaar vergelijken, dan zien we duidelijk, dat op het noordelijk

Kringrepurnenveld „De Haar” bij Mander (gemeente Tubbergen).

deel van stuwwal I, zo ongeveer ten noorden van de gemeentegrens Markelo-Rijssen, waar de bodem uit gestuwd preglaciaal bestaat, de grondmorene, bestaande uit keileem, ontbreekt en slechts aan de randen een bestrooiing van noordelijke erratica voorkomt, urnengravelden (met uitzondering van het grafveld „De Sprengenberg” door de aanwezigheid van bronnen) niet voorkomen. De bodem is daar volkomen steriel. Mede als gevolg van deze steriliteit zullen dan ook grafheuvels, uit welke periode dan ook, eveneens in dit noordelijk deel van genoemde stuwwal niet worden gevonden. Het wil ons voorkomen, dat het al of niet aanwezig zijn van de grondmorene hierin een rol heeft gespeeld en van invloed is geweest op het aantrekken van eventuele bewoners.

We moeten bovendien nog op iets anders wijzen. Volgens de geologische kaart wordt het grondmorenegebied van het noordelijk deel van stuwwal IV (Reutum-Groot Agelo-Oud Ootmarsum-Mander) door een gordel van het Eoceen, het Oligoceen en het Mioceen als het ware in tweeën gescheiden, nl. een westelijk-zuidelijk en een noordelijk deel. Wanneer we nu letten op de ligging en verspreiding van de urnengravelden in dit gebied, dan valt het op, dat ze alle weliswaar waren en zijn gelegen in het grondmorenegebied, maar dat verschillende gravelden juist liggen en waren gelegen op de grens met het Mioceen. Ook op het Oligoceen en het Eoceen kwam en komt geen enkel grafveld voor. Deze ligging stemt weer volkomen overeen met die van de oudere grafheuvels. Ook zij zijn en waren gelegen met vermijding van de zo even genoemde oudere gronden in het grondmorenegebied, westelijk, zuidelijk en noordelijk daarvan. Zodoende zien we in dit gebied twee door de oudere gronden gescheiden rijen van voorhistorische grafmonumenten, rijen, die als het ware „ineenvloeien” in de omgeving van Getelo (D.). Uit deze opmerkelijke ligging zouden we de conclusie kunnen trekken, dat de voorhistorische mens de boven genoemde oudere gronden met opzet heeft vermeden.

2. De ligging van de urnengravelden ten opzichte van N.A.P.

Onderstaand overzicht laat duidelijk zien, dat het aantal van de tot dusver gevonden en vastgestelde urnengravelden geleidelijk afneemt bij het stijgen van de bodem. Bijna de helft ligt of was gelegen tussen de 10 en 20 m hoogtelijn. Vergelijken we de hoogten van de in het kort beschreven stuwwallen I, II, III en IV met die, waarop de gravelden zijn en waren gelegen, dan zien we, dat de tot nu toe systematisch onderzochte, de vastgestelde en de in de oude literatuur vermelde begraafplaatsen nooit liggen of waren gelegen op de hoogste punten van de desbetreffende wallen, maar steeds op de hellingen, althans op de lager gelegen gebieden.

Deze ligging stemt opnieuw overeen met die van de oudere grafheuvels, tenminste wat de stuwwallen I, III en IV betreft. Maar aangaande stuwwal II (zie boven) moeten we zeggen, dat op de top van de Friezenberg een grafheuvel ligt, terwijl volgens oude publikaties blijktbaar op het hoogste gedeelte van de Herikerberg ook enkele grafheuvels hebben gelegen.

Hoogteligging van de urnengrafvelden volgens
de hoogtelijnen van de topografische kaarten
per 10 m

Hoogte in m + N.A.P.	Aantal
60—50 m	1
50—40 m	5
40—30 m	8
30—20 m	10
20—10 m	18
	42

3. *De ligging ten opzichte van de beekdalen, vennen en bronnen enz.*

Wanneer we letten op de ligging van de urnengrafvelden ten opzichte van de beken, dan zien we, dat van de 42 tot dusver gevonden en vastgestelde grafvelden er 21 of 50 % zijn of waren gelegen op de rechteroever van de beken, d.w.z. aan de noordzijde, en 5 of plm. 12 % op de linkeroever, dus aan de zuidzijde.

Onderstaande tabel geeft mede de ligging aan ten opzichte van een ven, of van vennen, twee stroomgebieden enz.

Op de rechteroever van een beek	21
Op de linkeroever van een beek	5
Bij een ven of vennen	6
Tussen twee stroomgebieden	4
Bij bronnen	1
Niet in de nabijheid van water	5
	42

Van de 42 grafvelden liggen of lagen er 38 in de onmiddellijke nabijheid van water. Dit is alleszins begrijpelijk, omdat water toch wel één van de belangrijkste levensvoorwaarden is van de mens. Van alle grafvelden liggen of lagen er 30 langs de oever van een beek of tussen twee stroomgebieden. We zouden hieruit de gevolgtrekking kunnen maken, dat de mensen, die deze urnengrafvelden hebben aangelegd, bij voorkeur de beekdalen hebben opgezocht, gevolgd en zich daar hebben gevestigd. Een en ander hangt ongetwijfeld samen met het feit, dat óók de vruchtbare gronden langs de beken de prehistorische mensen hebben aangetrokken.

Zo zien we uit het bovenstaande, dat er een nauwe relatie heeft bestaan tussen de ligging van de urnengrafvelden ener- en de bodemkundige gesteldheid, de hoogteligging en het water anderzijds.